

THAY VE ALOK'UN FELSEFİ BAKIŞ AÇISI İLE ZEN SANATINDA DIŞAVURUMCU KALİGRAFİK YAKLAŞIMLAR

WITH THE PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE OF THAY AND ALOK
EXPRESSIONIST CALLIGRAPHIC APPROACHES IN ZEN ART

Öğr. Gör. Gözde Aslan

Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar,
Tasarım ve Mimarlık Fakültesi,
Grafik Tasarımı Bölümü
gozdecoban1988@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7526-3161

MAKALE GELİŞ TARİHİ: 31 Temmuz 2024 · YAYIMA KABUL TARİHİ: 27 Kasım 2024

Prof. Serdar Pehlivan

Hacettepe Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi,
Grafik Bölümü.
pehlisus@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5850-9112

Öz

Kaligrafi sanatçılarının bilinç altındaki durumları ve kendi iç dünyalarını zen sanat formlarından biri olan kaligrafi ile dışa vurma eğilimi vardır. Araştırmanın amacı, zen ustası Hsu Kwang-han ile Thich Nhat Hanh'nin felsefi bakış açılarını en iyi yansıtan kaligrafiilerinin dışavurumcu tarafını ele almak, zen kaligrafisini ve dayandığı felsefeyi seçilmiş uygulamalar üzerinden incelemektir. Bu makalede nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış ve eser analizi yapılmıştır. Araştırmada her iki sanatçıdan üçer zen kaligrafisi ön yapı – arka yapı kategorisi ile değerlendirilmiş, sonuçta zen sanatçılarının eserlerini oluşturma aşamalarında kendilerinin ve izleyicilerinin doğru nefes ile bilinçli farkındalığı artırma hedefleri olduğu görülmüştür.

Abstract

Calligraphers tend to express their subconscious states and inner worlds through calligraphy, one of the Zen art forms. The purpose of this research is to address the expressive side of the calligraphy of Zen masters Hsu Kwang-han and Thich Nhat Hanh, which best reflects their philosophical perspectives, and to examine Zen calligraphy and its underlying philosophy through selected practices. In this article, document analysis, one of the qualitative research methods, was used and artifacts were analysed. The research evaluated three Zen calligraphies by both artists under the category of front structure - back structure. The results show that Zen artists aim to increase their own and their audience's awareness through correct breathing during the creation phase of their works

Anahtar Kelimeler: Zen Sanatı,
Dışavurumcu Kaligrafi, Performans Sanatı,
Alok Hsu Kwang-han, Thich Nhat Hanh.

Key Words: Zen Art, Expressive
Calligraphy, Performance Art, Alok Hsu
Kwang-han, Thich Nhat Hanh.

GİRİŞ

Zen kelimesi mevcudiyeti, sakinliği, sadeliği, derin kabullenmeyi ve tam olarak şu anda yaşamayı ifade eder (Fischer ve Moon, 2016, s.26). Uzak Doğu topraklarından gelen ve temellerini Budizm ve Taoizm'den alan Zen, şu andaki benliğimize, gerçek doğamızın saf haline, samimiyetine ve sadeliğine geri dönme uygulamasıdır. Zen, hayattan uzaklaşmak değildir; bilindiğinin aksine tüm canlılığıyla, güzelliğiyle, acısıyla, zorluğuyla, sevinciyle hayata olduğu gibi girebilmektir. Zen bir yoldur, uyanış yolu. Zenin amacı gerçekte kim olduğunun farkına varmak, evrene hizmet etmek ve tüm yaşamın sorumluluğunu alma arzusunu uyandırmaktır (Upaya Zen Center, 2024). Zen felsefesi özellikle meditasyon ve bilinçli farkındalık üzerine odaklanır. İnsanın aradığı her şey şu anda buradadır. Uyandığında hayatta olmak ve yepyeni bir yirmi dört saatin koşulsuzca verilmesi, sevindirici büyük bir hediyedir. Ancak çoğu zaman insanlar geçmişe veya geleceğe takılı kalarak, tam önünde duran harikaları göremez ya da görmezden gelir. Farkındalık, durup, tam burada ve şu anda bulunmayı sağlayan enerjidir. İnsan ruhunda ve çevrede olup bitenleri fark etmeyi sağlar. Her ne yapıyorsa düşünmeden, yargılamadan ve endişelenmeden sadece nefes almak farkındalığa giden araçtır. Şu anda kalmayı sağlar. Nefes almak zihni eve ve bedene getirir. İnsan vücudunda olan gerginlikleri, yorgunlukları, rahatlığı ya da her ne varsa onu fark etmek, ilk adımdır. Buna iç görü denir. Bu farkındalık daha huzurlu olmanın başlangıcıdır (Thich, 2015, s.7-8).

Zen felsefesi, düşünce ve kavramlar üzerinde düşünsel pratik yapmak yerine doğrudan deneyim ve anda kalarak, bilinçli farkındalık yoluyla gerçeği anlamak, içsel aydınlanma ve uyanıklık düzeyine ulaşma üzerine odaklanır. Zen'de doğrudan deneyim gerçekleştirilen alanlardan özellikle çay seremonisi, kaligrafi, resim, bahçe düzenlemeleri ve dövüş sanatları önemli bir rol oynar. Bunlar zenin sanat formlarıdır. Her biri meditasyon, sadelik, içsel dinginlik, anda kalmak ve bilinçli farkındalık gibi felsefi kavramları yansıtır (Farthing, 2020, s.160-161). “Zen sanatının karakteristik bir özelliği vardır; görsel sanat eserinden duyulan hazzı, yaşam bilgisini, kişisel deneyimi ve sezgileri tek bir yaratıcı olayda birleştirebilir” (Holmes & Horioka, 1973, s.124). Zen sanatlarında ortak beş tane ilke sayılabilir. Bunlar:

- 1- Dönemlerin karmaşıklığına karşı yalınlık,
- 2- Toplumsal-anıtsal ölçüğe karşı insancılık,
- 3- Gösterişçiliğe karşı içtenlik,
- 4- Yapay zorlamalara ve moda akımlarına karşı doğallık,
- 5- Yenilik ve yetkinlik çabalarına karşı yaşlılık-kusurluluktur (Güvenç, 1980, s.133).

Zen sanat formları içerisinde yer alan zen kaligrafisi bu beş temel ilke ve zen sanat formlarının felsefi yaklaşımıyla hareket eder. Zen kaligrafisi beyaz

pirinç kâğıt üzerine siyah mürekkep ile oluşturulan estetik formlardan çok daha fazlasını ifade eder. Zen kaligrafisi bir meditasyon pratiğidir, zihni sakinleştirmek için kullanılır. Kaligrafi yaparak sanatçı içsel huzura erişme, denge ve dinginlik bulma fırsatını yakalar. Bununla beraber kaligrafi deneyimi sırasında zihin ve nefes uyumu ile şu anda kalarak, bilinçli farkındalık ile zihnini geçmiş veya gelecekteki düşüncelerden arındırır. Zen kaligrafisi yaparken fırça kullanımının kontrolü el ve parmaklarda olmamalıdır. Aksine zihnin nefesi, nefesin parmakları kontrol etmesine izin verilmelidir. Esas olan zihin ile nefes uyumudur. Ancak bu şekilde kaligrafi tam anlamıyla amacına ulaşır (Pu).

Odaklanma ve konsantrasyon kaligrafinin olmazsa olmazıdır. Kaligrafi yaparken odaklanmış bir zihin, dikkati ve enerjiyi “inochige” veya “hair of life” (hayat kılları) olarak da adlandırılan fırçaya getirmeyi sağlar (Boudonnat ve Kushizaki, 2003, s.170-171). Anda kalarak o anda ifade edilen büyük ve dikkat çekici fırça darbeleri sanatçının ruh halini yakalar ve yüzeyde kendini gösterir. Zen kaligrafisi rastlantısal bir uygulama yöntemidir. Sanatçı zihnindeki kalıplardan kurtularak, düşüncelerini hesaba katmadan tamamen özgür bir biçimde içinden geldiği şekilde kaligrafisini yüzeye aktarır.

Zen kaligrafisinin zihni sakinleştirmek ve doğru nefes ile bilinçli farkındalığı artırmak için Uzak Doğu'da kullanıldığı bilinmektedir. Fakat zamanla stresin arttığı Batı toplumlarında da rahatlatma, zihni sakinleştirme, yavaşlama ve durma arayışları başlamış ve zen uygulamaları merak uyandırmıştır. Zen pratiği yapan insanların daha uzun ve sağlıklı bir yaşam sürdükleri gözlemlenmiş, dolayısıyla bu sonuca nasıl ulaştıkları araştırma konusu olmuştur. Özellikle zazen ve yoga çokça deneyimlenmiş, zen kaligrafisi de zen uygulama merkezlerinde ve bazı çevrelerde zen ustaları tarafından verilmeye başlanmıştır. Bu araştırmada zen kaligrafisini ve dayandığı felsefe daha detaylı ele alınmış ve kaligrafi sanatının dışavurumcu yönüne vurgu yaparak, dünya çapında önemli çalışmalara imza atan zen ustalarından Çinli Hsu Kwnag-han (Alok)'un ve Vietnamlı Thich Nhat Hanh (Thay)'ın çalışmaları incelenmiştir. İki usta sanatçının da felsefi bakış açısını en iyi yansıtan üçer kaligrafisi seçilmiş, bulgular ve yorumlar kısmında ön yapı - arka yapı yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmada, ustaların felsefi bakış açısıyla şekillenen kaligrafilerinin oluşma ve sonuçlanma aşamalarında, kendilerini ve izleyicilerini bilinçli farkındalığa ulaştırma, zen ile yaratma, zihni sakinleştirme ve böylece sanat yoluyla şifalanma hedeflenmiştir.

Araştırmmanın alan yazına önemli katkı sağlayacağı düşüncesiyle aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- 1- Thay ve Alok'un zen kaligrafilerinin felsefesi nedir?
- 2- Zen kaligrafisi çalışan Thay ve Alok'un kaligrafi yapmaktaki amacı nedir?

3- Thay ve Alok'un Felsefi Bakış Açısı ile zen kaligrafisinin hem sanatçı hem izleyici üzerinde bıraktığı etki nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma kapsamında, nitel araştırmada veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi ile sanat eseri analizi yapılmaktadır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Nitel araştırma yaparken doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleriyle de kullanılabilir. Nitel araştırmalar yazılı kaynaklar ile beraber film, video ve fotoğraf gibi görsel malzemelerle de yapılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.189-190). Doküman incelemesi ile sanat eserini analiz etme biçimleri araştırıldığında, yeni ontoloji akımının kurucusu Alman filozof Nikolai Hartmann'a (2024, s.158-161) göre, bir sanat eseri iki varlık alanının birbiriyle etkileşiminden meydana gelmektedir: Biri gerçek (*real*) varlık alanını belirleyen “ön perde” (*foreground*) biçim ve bir diğeri gerçek dışı (*irreal*) varlık alanını belirleyen “arka perde” (*background*) içerik olmaktadır. Ön yapı ve arka yapı, sanat eserinin varlık tabakaları yönünden çözümlenmesini sağlamaktadır. Aslında burada sanat eserinin, estetik nesnenin ontik yapısının ne olduğu problemi araştırılmaktadır (Tunalı, 2007, s.58). Burada belirtmek gerekir ki daha önceden yazılan akademik kaynaklarda “ön yapı - arka yapı” şeklinde isimlendirilen kavram, Nikolai Hartmann'ın “Estetik” kitabının Tomris Mengüşoğlu tarafından çevrilmesiyle ve 2024 yılı itibarıyla “ön perde (plan) - arka perde (plan)” şeklinde yer almaktadır. Kavram karmaşası olmaması nedeniyle bu araştırmada kavrama daha önceden İsmail Tunalı'nın kullanıldığı isimlendirmesiyle yer verilmektedir. Yapılan doküman incelemesine göre bu araştırmada sanat eserleri analiz edilirken eser, ön yapı - arka yapı kategorileriyle yorumlanmaktadır. Eserin görünen yüzü ve maddi boyutu olan ön yapı aşamasının çözümlenmesindeki yardımcı kategorilerden, şekil, renk, madde (teknik, malzeme) ve boyut; eserin içeriği, derinliği, anlamı, değeri ve tinsel yapısı olan arka yapının irdelenmesindeki yardımcı kategorilerden, zaman: ifade-anlam ve nedensellik ele alınarak değerlendirilmektedir. Eserler, zen kaligrafi sanatçısı Hsu Kwnag-han (Alok)'un “Sadece Bu! Sadece Bu!” (Just This! Just This!), “Zen Nedir” (What Is Zen?) ve “Her Şeyi Kutlayın” (Celebrate Everything) isimli kaligrafleri ve dünyaca tanınmış zen ustası Thich Nhat Hanh (Thay)'ın “Nefes Al, Hayattasın” (Breathe You Are Alive), “Barış Her Adımdır” (Peace Is Every Step) ve “Otur” (Sit) temalı zen kaligrafleri ile sınırlandırılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında ele alınan Hsu Kwnag-han (Alok)'un biyografisi ele alınıp, “Sadece Bu! Sadece Bu!”, “Zen Nedir” ve “Her Şeyi Kutlayın” isimli zen kaligrafileri ve Thich Nhat Hanh (Thay)'ın biyografisine yer verilip, “Nefes Al, Hayattasın”, “Barış Her Adımdadır” ve “Otur” temalı zen kaligrafileri, ön yapıda şekil, renk, madde ve boyut; arka yapıda zaman, ifade-anlam ve nedensellik doğrultusunda ele alınarak, değerlendirilmiştir.

Hsu Kwang-han (Alok)

Sanatçı adı “Alok” olan Hsu Kwnag-han, 1938 yılında Çin’de doğmuş, Japon işgalinden sonra 1950 yılında anne ve babası ile Amerika Birleşik Devletleri’ne mülteci olarak gelmiştir. İlk önce fizik profesörü olan babasının yolundan giderek, kazandığı burslarla matematik, teoloji ve patoral bakım, din sosyolojisi ve psikolojisi alanlarında eğitim alarak, akademik yolda ilerlemiş ve dersler vermiştir. Ancak bu alanlardaki yeteneğine rağmen, kendi varoluşunun amacına yönelik daha bilge bir şeyin özlemini çektiği için akademiden ayrılıp, hayatı öğrenmek ve olgunlaşmak üzere dünyayı dolaşmıştır. En büyük dış macerası, Çin’den Tibet’e tek başına motosiklet sürmesi ve en tehlikeli içsel macerası da 1975’ten 2000 yılına kadar Osho ile beraber “guru yoga” uygulaması olmuştur. Daha sonra bir Çin kaligrafi seti olarak, çizgilerle denemeler yapmaya başlamıştır. Nasıl resim yapacağına dair bir fikri olmadan, sadece kafasını boşalttıktan sonra hazır hissettiğini anladığında fırçanın hareket etmesine izin vererek kaligrafilerine başlamıştır. 1998 yılında Çin’deki yetkililer meditasyonla ilgili kitaplarının tercümesi ve yayınlanması çalışmasını engellediğinde tekrar çalışmalarına ara vererek, dünya turuna çıkmış ve kaligrafiler yapmıştır. İlk kaligrafi sergisi İsveç’teki Ulusal Etnografya Müzesi’nde gerçekleşmiştir. “Mevcudiyette dinlenme ve boşluktan hareket etme yöntemsiz yöntemi” olarak kabul ettiği ve takdir etmeye başladığı bu yöntem sonuç göstermeye başlamıştır. “Sadece otur, hiçbir şey yapma, bahar gelir ve çimenler kendi kendine yeşerir” haikusuna (geleneksel japon şiirine) yapılmış, yatay bir vuruştan oluşan, tablo 10.000 dolara satılmıştır. Seattle Asya Sanat Müzesi’nde, Şangay’daki Büyük Sergi Salonu’nda, Pune, Hindistan’daki Su Arp Tapınağı’nda, Exposures Galerisi’nde ve Sedona, Arizona’daki Goldenstein Galerisi’nde sergileri olmuştur. Bununla beraber birçok atölye çalışmaları gerçekleştirmiştir. 2014 yılında öğrencisi Shaeri Richards ve kıdemli bir film yönetmeni olan Shaeri Richards’ın kocası Jerry Hartleben, Alok hakkında “Boşluktan Hareket Etmek: Bir Zen Dostunun Hayatı ve Sanatı” isimli dönüşümsel deneyim sağlayan bir sanat belgeseli çekmişlerdir. Covid-19 salgını nedeniyle iki buçuk sene atölye çalışmalarına ara veren Alok, 2022 yılında, 84 yaşında, zen kaligrafi

betimlemelerine yüz yüze veya online atölye çalışmaları şeklinde devam etmektedir (Hsu, 2019).

Alok Hsu Kwang-han zen, “Zen, düşünceden önce gelen yaratıcılıktır, yeni hızlı ve olumlu tepki verendir. Şu andadır” diye tanımlar. Alok’a göre bilmemekle rahatlamak, yuvarlanmak ve kâğıdın sonsuz beyazlığı gibi tüm formların altında yatan “boşluğa” dönmek adına zen cümlelerinin bozulmasından memnuniyet duymaktadır (Hsu, 2019).

1974 yılından beri “yapmamanın yaratıcılığı (wuwei)” ismini verdiği bir süreçle kaligrafi atölyeleri yapmaktadır. Atölyelerinde “Zen sanat, sanat da zendir” felsefesi ile yola çıkmasının yanında yaratıcılık ve şifayı da öğretir (Omega, 2024). Alok’a göre yaratıcılık, boşluktan, düşünceden önce gelen zekayı barındıran sessiz alandan kaynaklanmaktadır. Alok kaligrafilerine başlamadan önce çayını içer ve çay içerken kafasını boşaltır, bedenini ve ruhunu rahatlatarak o zamanda kendine boşluk tanır. Böylece kaligrafiye başlamak için gereken zihinsel rahatlığı kendine sağlar. Bu yöntemi öğrencileriyle de uygular. Alok öğrencilerine kaligrafi öğretmek yerine kaligrafi kâğıdı, mürekkep, fırça ve zen öğretileri ile yaratıcılığın kendiliğinden gerçekleşmesi için öğrencilerin kendi kendilerine engel olmadan, kendi yollarından nasıl çekilebileceklerini göstermektedir. Alok öğrencilerine kalplerinde taşımaları için sadece dört basit kelime sunmakta ve herhangi bir düşünce ortaya çıkmadan önce, tüm beklentileri bir kenara bırakıp, fırçanın kendini göstermesine izin vermelerini istemektedir. O kelimeler, “Sadece orada ol, ulaşılabilir ol, şakacı ol ve bilme.”dir. Bilmeme noktasından yola çıkmak için öncelikle sallanmak, zıplamak veya terleyene kadar dans etmeyi önerir. Ardından kaligrafi kâğıdının yüzeyine hafifçe dokunup, kâğıdın nefesini hissetmek gerekir. Fırçayı mürekkebe batırıp, derin bir nefes aldıktan sonra ayakların yere bastığı hissedilip, herhangi bir düşüncenin gelmesine fırsat vermeden, dinlenip, boşluktan gelen fırça darbelerinin hareket etmesine izin verilir. Alok onların neyi nasıl boyayacağına dair fikirleri olmadan fırçalarıyla hareket etmelerini ister. Çünkü bilmemenin kaynağına bu şekilde erişmelerine yardım edebilir. Enerjinin akabilmesi için bedeninin topraklanması gerekir. Buradaki önemli nokta vücuttaki enerjinin nasıl taşınıp, bırakılabildiği, üzüntülerle ne kadar hafif kalılabildiği, kişinin varlığıyla ne kadar düşünceli ya da sessizliğiyle ne kadar samimi olabildiğidir. Tam da o zaman kaligrafi kendini göstermektedir. Çünkü Alok’a göre içimizdeki boşluktan ve tamamen titreşen bir yerden yola çıkarak, kişinin kendini ifade etmesine izin vermek, inanılmaz bir neşe ve özgürlüğü tatma sebebidir (Gyatso, 2017).

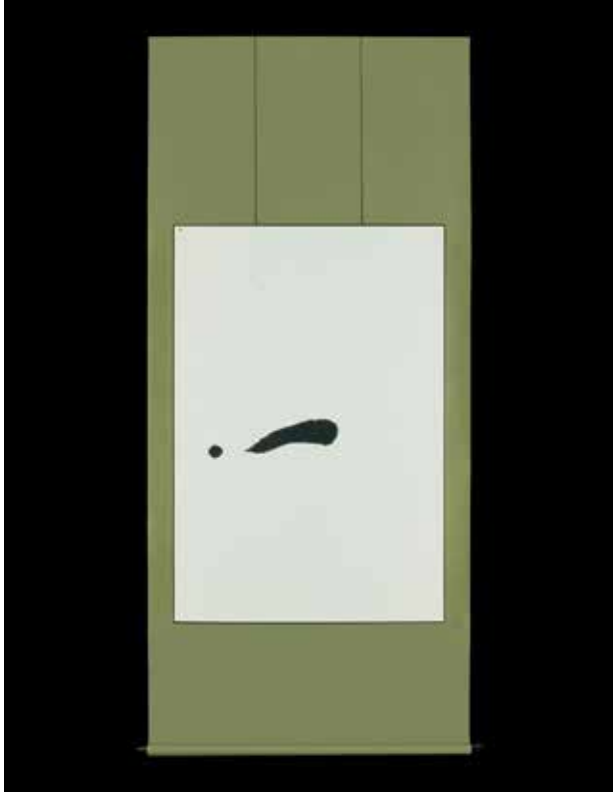
Alok, zen kaligrafilerini şimdiki zamanda dinlenerek ve boşluktan yola çıkarak, çoğunlukla tek bir fırça darbesi ile spontane bir şekilde kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır. Kaligrafilerini “çin kaligrafisi, zen kendiliğindenliği (doğallığı)

ve batı psikoterapisinin gelişimi" şeklinde üç akımın yeni bir birleşimi olarak ifade etmektedir. Çin kaligrafisi ve zen kendiliğindenliğinin kaynaklarının Çin geleneğine dayandığını, zen kendiliğindenliği ve batı psikoterapisinin gelişiminin de çağdaş dünya kültürünün bir parçası olduğunu söylemektedir. Bu durumda zen kendiliğindenliği hem Çin geleneğinden hem de çağdaş dünya kültüründen izler taşır. Alok, wuwei (doğanın akışına müdahale etmeden durulaşarak ona uyum sağlama) ya da hiçbir şey yapmama yöntemiyle kaligrafi yapmanın hem kendi hem de öğrencileri için şifalı bir uygulama olduğunu düşünmektedir (Hsu ve Frantz, 2002, s.5-6).

Alok'un zen kaligrafi anlayışıyla eserlerinden; "Sadece Bu! Sadece Bu!", "Zen Nedir" ve "Her Şeyi Kutlayın" aşağıda ön yapı - arka yapı kategorileriyle incelenmektedir:

"Sadece Bu! Sadece Bu!" Adlı Eser İncelemesi

Zen kaligrafi sanatçısı Hsu Kwnag-han (Alok)'un "Sadece Bu! Sadece Bu!" isimli eseri ön yapı anlamında incelendiğinde; Landa'ya (2011, s.17) göre tesadüfi bir şekil lekesel veya sürtünme gibi maddi ve/veya özel bir işlem sonucu ya da mürekkep dökülmesi vb. gibi rastlantı yoluyla oluşmaktadır. Bu eserin de şeklinin rastlantısal olarak, fırçanın o anki bıraktığı hisle lekesel bir biçimde oluşturulduğu görülmektedir. Zen kaligrafileri genel olarak beyaz zemin üzerine siyah mürekkeple gerçekleştirilmektedir. Siyah Uzak Doğu'da zamanın başlangıcındaki kaosun ve belirsizliğin evrensel maddesinin, özün rengi olarak bilinmektedir (Uçar, 2016, s.50). Bu anlamda eser renkleri bakımından incelendiğinde: beyaz kâğıt üzerine siyah mürekkeple geleneksel bir renk anlayışıyla oluşturulduğu görülmektedir. Eser madde yönünden incelendiğinde: Qintan ağacı kabuğunun ve çeltik saplarının yıkama, süzme ve güneşte beyazlatma gibi doğal işlemlerden sonra elde edilen (Cri, 2011) "Xuan" isimli Çin kaligrafi kâğıdı üzerine siyah Çin mürekkebiyle, uzak doğu kaligrafi fırça tekniği kullanılarak, tek bir darbe ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Teknikte fırça elde gevşek tutularak, tüm beden ile birlikte hareket ettirilmektedir. Bu nedenle yazı, baştaki düşünceden ziyade bedendeki duyguları dile getirmektedir (Güvenç, 1980, s.125). Alok da eserlerine başlamadan hemen önce tüm bedendeki negatif enerjiyi terleyip, boşaltana kadar zıplamakta, sallanmakta veya dans etmektedir. Ardından fırçayı mürekkebe batırıp, anda dinlenerek, derin bir nefesle ayaklarının yere bastığını hissedip, düşüncelere fırsat vermeden ve bilmeme noktasından yola çıkarak, boşluktan gelen fırça darbesinin hareket etmesine izin vermektedir (Hsu ve Frantz, 2002, s.5). Eserin boyutu, Xuan kâğıdı alanı 60,5x92,4 cm olup, "scroll" olarak adlandırılan eserin rulo şeklinde katlanabilen paspartu alanı 72,4x167,6 cm'dir.

Görsel 1. Hsu Kwnag-han, *Sadece Bu! Sadece Bu! (Just This! Just This!)*, 2000, Xuan kağıdına kaligrafisi, 92,4x60,5cm

Arka yapı bakış açısıyla incelendiğinde eser, zaman olarak Çin'in Şangay ilinde 2000 yılında gerçekleştirilmiştir. Eser nedensellik bakımından ele alındığında, Alok'un Aivi'nin okuduğu Ryokan'ın aşağıdaki şiirini dinledikten sonra şiirden esinlenmesiyle ortaya çıkmıştır:

Baharın ilk günü - gökyüzü
parlak mavi, güneş kocaman ve sıcak.
Her şey yeşile dönüyor.
Keşiş kasemi taşıyarak köye doğru yürüyorum.
günlük yemeğimi dilenmek için.
Çocuklar beni tapınak kapısında görüyorlar.
ve mutlu bir şekilde etrafta toplanırlar,
Durana kadar kollarımı sürüklüyorum.
Kasemi beyaz bir kayanın üzerine koydum,
Çantamı bir dala asacağım.
Önce otları örüp halat çekme oyunu oynuyoruz.

Sonra sırayla şarkı söylüyor ve bir topu havada tutuyoruz:

Ben topu tekmeliyorum, onlar şarkı söylüyor,

onlar tekmeliyor, ben şarkı söylüyorum.

Zaman unutuluyor, saatler uçup gidiyor.

Yoldan geçen insanlar beni gösterip gülüyorlar:

“Neden böyle aptal gibi davranıyorsun?”

Başımı sallıyorum ve cevap vermiyorum.

Bir şey söyleyebilirdim ama neden?

Kalbimde ne olduğunu bilmek ister misin?

Zamanın başlangıcından beri:

“Sadece bu! Sadece bu!” (Hsu, 2019).

Eser ifade-anlam bakımından incelendiğinde, Alok şiiri duyduğunda fırçalarına bakmış ve “kaplan pençesi” olarak adlandırdığı fırçanın enerjisinin kendisine seslendiğini hissetmiştir. Ardından fırçasına mürekkep ve su alarak, Xuan kâğıdı üzerine fırçasını getirmiştir. Fırçayı iki yere dokundurduktan sonra şiirdeki son iki cümleyi tekrarlamış ve “Sadece bu! Sadece bu!” demiştir. Sanatçı o anda hisleriyle hareket etmiş ve içinden geldiği gibi fırçasını hareket ettirmiş ve aslında zenin ne olduğunu açıklamıştır.

“Zen Nedir?” Adlı Eser İncelemesi

Zen sanatçısı, uzun bir şekilde düşünüp-taşınma, bekleyiş ve belli bir hazırlık sürecinden sonra hızlı, kararlı ve duygularını ortaya koyarak yürekli bir şekilde çalışmaktadır. Doğa ile bütünleşerek, doğadaki gizemli gerçeği, kendi ruhundaki gerçeğin özünü yakalamaya çalışmaktadır. Çoğu azla anlatmaktadır (Güvenç, 1980, s.134). Alok'un “Zen Nedir?” isimli eseri ön yapı anlamında incelendiğinde; eser şekil ve renk bakımından eserde zenin çoğu azla dile getirmesi, dolayısıyla yalınlık ilkesinden yola çıkılarak, az çizgi ve az hatta tek renk kullanıldığı görülmektedir. Eser madde yönünden incelendiğinde; geleneksel tavrını koruyarak eseri, Xuan kâğıdı üzerine ağır yağlardan ya da çam çırasından çıkan is karasından elde edilmiş siyah Çin mürekkebiyle, uzak doğu kaligrafi fırça tekniği kullanarak gerçekleştirmektedir. Eserin boyutu, Xuan kâğıdı alanı 69,3x79 cm olup, paspartu alanı 83,3x181,7 cm'dir.

Görsel 2. Hsu Kwnag-han, *Zen Nedir? (What is Zen?)*, 2010, Xuan kağıdına kaligrafi, 69,3x79cm

Arka yapı bakış açısıyla incelendiğinde, zaman bakımından Alok eseri 10 Ocak 2010 tarihinde Kaliforniya'nın Santa Rosa ilçesinde bulunan Pacific Zen Institute'de gerçekleştirmiştir. Eser nedensellik bakımından ele alındığında, bu eserini gerçekleştiren genel zen açıklamasının bozulduğundan memnun olduğunu ifade eden sanatçı nedenini şöyle açıklar: “Bilmemekle rahatlayalım, yuvarlanalım ve kâğıdın sonsuz beyazlığı gibi tüm formlarımızın altında yatan “boşluğa” dönelim diye”. Alok ‘un düşüncesine göre, boşlukta insanları yaşam, ölüm ve ötesi varsa eğer onun geniş potansiyeli ve olasılığı beklemektedir. Eğer bir ötesi var ise başka bir soru doğar: “Zen oynayacak cesarete, özgürlüğe ve güvene sahip miyiz?” (Hsu, 2019). Bu anlamda eser ifade-anlam bakımından incelendiğinde, Alok’un zenin genel tanımından çıkarak, uygulama yaparak gösterdiği bu eserinde yoğunlaştığı amaç bilmemenin verdiği özgürlükle, insanın doğasına ve kendi içine dönerek, kendine bembeyaz bir alan yaratmasıdır. Boşluğa dönmektir. Çünkü zen düşünceden önce gelen yaratıcılıktır.

“Her Şeyi Kutlayın” Adlı Eser İncelemesi

Müzik aletlerini konuşturan sanatçılar gibi, Uzak Doğu’da da kaligrafi sanatçıları fırçalarını konuşturmaktadır. Fırçayı tutuşlarından onu hareket ettirme, fırçayı kâğıt üzerine bastırma biçimleri, fırçanın eğilip doğrulması, lekenin başlayıp

bitişi, inceliip kalınlaşması aynı müzikte olduğu gibi bir ritimle duyguları ortaya koymaktadır (Güvenç, 1980, s.127). Alok'un "Her Şeyi Kutlayın" isimli bir eseri Hint flütünün melodisiyle bir performans olarak ortaya çıkmıştır. Eser ön yapı anlamında incelendiğinde, şekil bakımından aynı müzikteki vuruşlar notaya basışlar gibi kaligrafide de fırça darbeleri müziğin ritmiyle beraber o anki hisle lekeler bırakmıştır. Eser renk bakımından incelendiğinde: tüm kültürlerde siyahın karşıtının beyaz olmadığı görölmektedir. Çin'de siyahın zıttı sarı veya kırmızı ile ifade edilmektedir (Uçar, 2016, s.50). Eserin geleneksel olarak tek renkle gerçekleştirilerek, siyah kullanımının ağırlıkta olduğu görölmektedir. Bununla beraber kullanılan mühürler kırmızı renkle basılarak, zıtlık oluşturulmuştur. Eser madde yönünden incelendiğinde: sanatçı eserini Xuan kâğıdı üzerine siyah Çin mürekkebiyle, uzak doğu kaligrafi fırça tekniği kullanarak gerçekleştirmiştir. Bu eserinde ayrıca üç adet mühür kullanmıştır. Mühürler soldan sağa: "Buda'nın Gülümsemesi", "İllüzyonları Aşmanın Büyük Keyfi" ve "Aşk Boşluğu" nu ifade etmektedir. Eserin boyutu, Xuan kâğıdı alanı 61x49,5 cm olup, paspartu alanı 64x155,2 cm'dir.

Görsel 3. Hsu Kwnag-han, *Her Şeyi Kutlayın (Celebrate Everything)*, 2007, Xuan kağıdına kaligrafi, 61x49,5cm

Arka yapı bakış açısıyla incelendiğinde Alok bu eseri, zaman olarak 09 Eylül 2007 tarihinde kendi sergisinin açılışında, Kolorado eyaletinin Denver ilinde

bulunan 910 Arts Galerisi'nde Boulder, Colorado'daki Naropa Üniversitesi'nde Hint müziği dersleri veren Hindistan'dan bir arkadaşı Kabir ile performans olarak gerçekleştirmiştir. Eser nedensellik bakımından ele alındığında, Kabir, Hint flütünü çaldığı performans da Alok ile beraber manevi öğretmenleri olan Osho'nun en önemli öğretilerinden "Her Şeyi Kutlayın!" temasını kullanmışlar ve esere de bu ismi vermişlerdir. Performans başlamadan önce "Buda'nın Gülümsemesi" mührünü Kabir, "İllüzyonları Aşmanın Büyük Keyfi" ni davetliler arasından genç bir kız ve "Aşk Boşluğu" nu da Alok seçmiştir. Dolayısıyla bunların hepsi "Her Şeyi Kutlayın!" temasıyla özdeşleşmiştir. Çünkü Alok'un felsefesine göre her şey kutlanabildiğinde, bu gerçek bir kutlamadır. Bu anlamda eser ifade-anlam bakımından incelendiğinde: Kabir, Hint müziğinin merkezinde yer alan geleneksel bir nota modeli olan raga ile yavaşlamaya başladığında Alok da önce onu dinlemiş ve sallanmıştır. Ardından fırçalar flütle düet yaparak art arda hareket etmiştir. Raga karmaşık olduğu için kaligrafi de karmaşıktır ve ikisinin de bitirmesi biraz zaman almıştır. Her iki sanatçı da eserin tamamlandığını hissettikten sonra enstrümanlarını bırakarak, performansı sonlandırmıştır (Hsu, 2019).

Thich Nhat Hanh (Thay)

1926 tarihinde Vietnam'da doğan Thich Nhat Hanh, on altı yaşında acemi bir keşiş olarak Hue şehrindeki Tu Hieu Tapınağı'na girmiştir. 1950 yıllarının başında genç bir keşiş olarak Vietnam Budizmini yenileme hareketinde aktif rol almıştır. Thich Nhat Hanh Vietnam'daki savaş esnasında hem meditasyonlarına devam etmeyi hem de savaşta acı çeken insanlara yardım etmeyi tercih etmiştir. Bu harekete Nişanlı Budizm adını vermiştir. O zamandan beri hayatını insanlaırın ve toplumun acılarına çözüm sağlayan içsel dönüşüm çalışmalarına adanmıştır (Plum Village).

Kısaca "Thay" olarak seslendikleri, zen ustası Thich Nhat Hanh, güçlü öğretileri, dönüşüm, şifa ve farkındalık çalışmalarıyla dünya çapında tanınan ruhani bir lider, akademisyen, yazar, şair, keşiş ve barış aktivistidir (Thich, 1992). Amerika ve Avrupa'da altı manastır ve düzinelerce uygulama merkezi kurmuş ve bununla beraber meditasyon, farkındalık ve Budizm ile ilgili yüzden fazla kitap yayınlamıştır. 1967 yılında keşiş Dr. Martin Luther King Jr., Thich Nhat Hanh'ı Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermiş ve "barış ve şiddet karşıtlığının havarisi" olarak nitelendirmiştir. Barışa yönelik fikirleri, dünya kardeşliğine ve insanlığa büyük katkılar sunmuştur. Fakat o sene Nobel Barış Ödülü kimseye verilmemiştir (Phillips-Anderson ve Phillips-Anderson, 2017, s.75).

Thay' a göre barış her zaman mümkündür ve insan önce kendisiyle başlamalıdır. Herkesin kendine acı çektiren duyguları ve hisleri vardır ve bu acıları düzeltmek

için bir adım atılmazsa çevredeki tüm insanlar acı çeker. O nedenle insan kendi acısını dönüştürür ve kendine bir rahatlama getirirse çevresindeki insanlara karşı da şefkatli ve nazik olur. Herkes farkındalık pratiği yaparak veya şimdiki anda kalarak bunu başarabilir düşüncesindedir (Thich, 2003, s.19). Farkındalık pratiği ve şimdiki anda kalmak da meditasyonla gerçekleştirilebilir. Thich Nhat Hanh'a göre, "Meditasyon toplumdan kaçmak değil, kendimize dönüp neler olup bittiğini görmektir. Görmek bir kez olduğunda, eyleme geçmek de olmalıdır. Farkındalıkla yardım etmek için ne yapıp ne yapmamamız gerektiğini biliriz." demiştir (Plum Village).

Zen geleneğinde şiir, sanat ve meditasyon her zaman bir aradadır. Öncelikle 1994 yılında basılan kitaplarının, makalelerinin ve şarkıların kapakları için kaligrafi yapmaya başlayan Thich Nhat Hanh, geleneksel Çin mürekkebi kullanarak, Latin alfabesiyle bir zen kaligrafi stili geliştirmiştir. Kaligrafiyi farkındalık çanı işlevi gördüğü ve aslında izleyenlere şimdide kalmalarını ve hayatın harikalarına dokunmalarını hatırlattığı için dünyanın dört bir yanında bulunan uygulama merkezlerindeki duvarlara asılmıştır. Hong Kong Üniversitesi Müzesi ve Sanat Galerisi direktörü Bay Yeung Chun-Tong Thay için, "Sanatın amacı hayatımızı zenginleştirmektir. Thich Nhat Hanh kalplerimizi ve ruhlarımızı temizleyen bir sanatçı." diyerek (Plum Village) onun kaligrafiye olan bakış açısını özetlemiştir.

Thay, düşünmenin bazen üretken olduğunu fakat çoğunlukla işe yaramadığını deneyimlediği için kaligrafi yaparken düşünmediğini ifade eder. Çizim yaparken sadece çizim yapmaktan keyif alınmalıdır. Nefes alırken sadece nefes almanın, yürürken sadece yürümenin tadı çıkarılmalıdır. Bir sanat eserine bakıldığında sadece ona bakılmalıdır. İnsanoğlu her günün her anını düşünmeye alışkın olduğu için biraz zorlansa da düşünmeyi durdurmaya öğrenmesi gerekir. Bu da ancak pratik ile gerçekleşir (Thich, 2015, s.8).

Bir kâğıt alıp yazmaya başladığı anın tam olarak kaligrafinin yaratılma anı olmadığını ifade eder. Örneğin: dikkatli yürüme, nefes alma pratikleri veya havuç keserken bile sanat yapılabilir. Bir sanat eseri insan onu düşünmeden bilincin derinliklerinde tasarlanır. Yazmaya başladığı an, yalnızca bebeğin doğduğu andır. Thay'ın kaligrafi yaparken önemseydiği şey, sanatçının günlük yaşamda geliştirdiği iç görü ve şefkat enerjilerini eserlerinin bünyesinde barındırmasıdır.

Thay için kaligrafi yapmak başlı başına bir meditasyon pratiğidir. Her kaligrafi seansına çay ile başlar. Uyanık kalması ve kaligrafiyi iyi yazmaya yardımcı olması için çaya ihtiyacı olduğunu ifade eder. Çay ve meditasyon binlerce yıldır bir aradadır. Uzun zaman önce oturma meditasyonu yapan keşişler ve rahibeler, çay içen insanların uyanık kalabildiğini ve oturma meditasyonu sırasında uykuya dalmadığını keşfetmişlerdir. O nedenle Thay da bir fincan çay içmeden

kaligrafisine başlamaz. Hatta mürekkebine biraz çay karıştırır. Kaligrafisine derinlemesine bakıldığında içindeki çay görülebilir (Thich, 2015, s.8-9). Burada daha derin bakıldığı zaman görünen şey Thay'ın kendi duygu ve hislerini kaligrafisine aktardığıdır. İçtiği çaydan mürekkebine karıştırması ve bununla kaligrafisini yapması, kaligrafinin kendisi olduğunu gösterir. Yani burada kaligrafi Thay'dır. Thay'ın kaligrafisinde mürekkep, çay, nefes, farkındalık ve odaklanmak vardır. Onun için kaligrafi bir iş değil, meditasyondur. Örneğin, Thay 'Nefes Al' yazarken, aynı zamanda nefes alır. Burada izleyiciye, "Farkındalıkla nefes alırsanız hayatta olmanın mucizesine dokunursunuz" mesajı verir. Onlara bir an durup farkındalıkla nefes almalarını hatırlatır (Plum Village).

Kaligrafi yaparken dikkatli nefes alma pratiği yapar. Fırçayı eline alıp, biraz tutup, birkaç saniye nefes alır. Nefes aldığı süre boyunca dairenin üçte birini oluşturur ve nefesini verdiğinde de dairenin geri kalanını tamamlar. Bir daireyi bitirmesi yaklaşık beş saniye sürer. Nefes alırken nefes alışına ve nefes verirken, nefes verişine odaklanır. Bazen nefes verirken bedenini rahatlatmak için gülümser. Sonuçta kaligrafiye bakıldığında aslında Thay'ın nefesi görülür. Bununla beraber Thay, kaligrafi yazan elin tek başına hareket etmediğini savunur. Bedeni, zihni ve bedendeki tüm hücreleri bir daire oluşturmak için kullanır. Hatta tüm atalarını ve ona dokunan diğer tüm hayatları onunla beraber daire çizmeye davet eder. O nedenle bu kaligrafilerin tek bir kişi tarafından değil, bir toplum olarak hep birlikte oluşturulduğunu ifade eder (Thich, 2015, s.9-10).

Thay'ın zen kaligrafi anlayışıyla eserlerinden; "Nefes Al, Hayattasın", "Barış Her Adımdadır" ve "Otur" aşağıda ön yapı - arka yapı kategorileriyle incelenmektedir:

"Nefes Al, Hayattasın" Adlı Eser İncelemesi

Zen ustası Thich Nhat Hanh (Thay)'ın "Nefes Al, Hayattasın" temalı aşağıdaki eseri ön yapı anlamında incelendiğinde: eserin şekli lekeselden ziyade kaligrafinin okutma amaçlı formuyla gerçekleştirilmiş, dolayısıyla verilmek istenen mesaj, his yazı yoluyla izleyiciye iletilmiştir. Bununla beraber renk kullanımında geleneksel tavır korunmuş, siyah renk ile gerçekleştirilen kaligrafi ve mührün kırmızısı ile kontrast yaratılmıştır. Eser madde yönünden incelendiğinde ise: eserin geleneksel Çin kaligrafi mürekkebi ve biraz da çay kullanılarak pirinç kâğıdı üzerine, uzak doğu fırça ve nefes tekniğiyle gerçekleştirmiştir. Eser üzerinde Thay'ın kırmızı mührü bulunmaktadır. Bu mühür aynı zamanda sanatçının imzasıdır. Eserin boyutu, çerçeve hariç 45,72x60,96 cm'dir.

Görsel 4. Thich Nhat Hanh, Nefes Al, Hayattasın (Breathe, You Are Alive), 2010-2019, Pirinç kağıdına kaligrafi, 45,72x60,96cm

Arka yapı bakış açısıyla incelendiğinde, zaman olarak Thay'ın bu eserini 2010-2019 tarihleri arasında Fransa'da gerçekleştirdiği görülmektedir. Eser nedensellik bakımından ele alındığında, Thay'ın kaligrafileri birer meditasyondur. “Nefes al, hayattasın” temalı eseri de insanlara nefes almalarını, nefes almanın ne kadar önemli olduğunu hatırlatmaktadır. Nefes almak, hayatta olmanın göstergesidir. Thay'a göre insan bunu iç görüsel olarak bilmektedir. Fakat insan farkındalıkla nefes aldığı zaman yaşamda şimdiki ana gelmektedir. Hayatta olmanın bir mucize olduğunun farkına varmanın ne kadar harika bir his olduğunu görmektedir (Thich, 2015, s.16). İşte Thay'ın bu eserin amacı insanlara bilinçli farkındalıkla nefes almayı hatırlatarak, insanın hayattaki mucizelerin farkına varmasını sağlamaktır. Eser ifade-anlam bakımından incelendiğinde, sanatçının bireysel bir üslupla eserlerini gerçekleştirdiği görülmektedir. Kullandığı yazı stili serbest olmakla beraber Thay, karşı tarafa mesajını iletmek ve nefes almayı hatırlatmak için kaligrafilerini Çince değil Latince olan İngilizce evrensel dilde yapmıştır. Kendi duygu ve hislerini kaligrafisine aktaran Thay, burada “Nefes al” yazarken kendi de nefes almaktadır. Böylece izleyiciye de nefes almalarını hatırlatarak, hayatta olmanın önemine vurgu yapmıştır.

“Barış Her Adımdadır” Adlı Eser İncelemesi

Thay'ın bir diğer, “Barış Her Adımdadır” temalı aşağıdaki eseri ön yapı anlamında incelendiğinde: eserde şekil bakımından Uzak Doğu yazı ustalarının uzmanlık alanı olan ve zamansız bir mücadeleyi içeren zen dairesi kullanılmıştır

(Shepherd, 2011, s.257). Bununla beraber kaligrafi okutma amaçlı bir formla gerçekleştirilmiştir. Renklerinde de Thay'ın diğer kaligrafilerinde olduğu gibi bu kaligrafisinde de geleneksel tavrını korumuş ve mührün kırmızılığıyla zıtlık yakalamıştır. Eser madde yönünden incelendiğinde: eserin geleneksel Çin kaligrafi mürekkebi ve biraz da çay kullanılarak pirinç kâğıdı üzerine, uzak doğu fırça ve nefes tekniğiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Eser üzerinde Thay'ın imzasını taşıyan kırmızı mührü bulunmaktadır. Eserin boyutu, 30, 48x40, 64 cm dir.

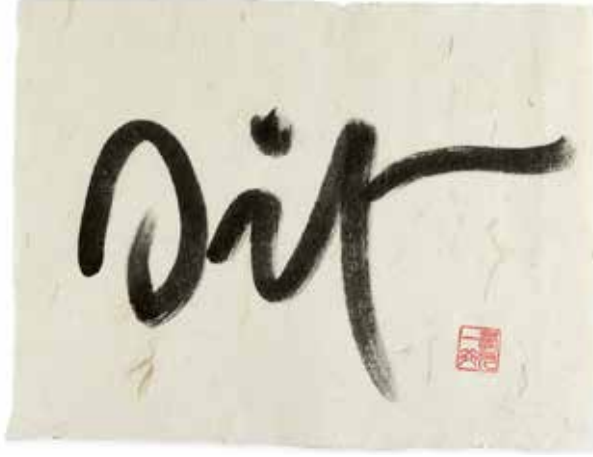
Görsel 5. Thich Nhat Hanh, Barış Her Adımdır (Peace is Every Step), 2010-2019, Pirinç kağıdına kaligrafi, 30,48x40,64cm

Arka yapı bakış açısıyla incelendiğinde, zaman olarak Thay'ın “Barış Her Adımdır” temalı kaligrafi eserini 2010-2019 tarihleri arasında Fransa’da gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Eser nedensellik bakımından ele alındığında, barış ve şiddet karşıtlığının havarisi olan Thay için yol her şeydir. Hedefe giden yolda atılan her bilinçli adım insanı hayat amacına bir adım daha yaklaştırır. Yaklaştığı şey aslında insanın gerçek evidir. O nedenle Thay'ın bu eseri, acele etmeden, nefes alarak, gerektiğinde durup tekrar atılan her adımın tadını çıkarmak gerektiğini hatırlatmaktadır. Eser ifade-anlam bakımından incelendiğinde, bireysel bir üslupla kaligrafilerini gerçekleştiren Thay'ın bu eserinde atılan adımların bilinçli atılması durumunda barışa her adımda farkındalıkla yürüneceği mesajı verilmektedir (Thich, 2015, s.24).

“Otur” Adlı Eser İncelemesi

Thay'ın bir diğer, “Otur” temalı aşağıdaki eseri ön yapı anlamında incelendiğinde: eserin şekil yönünden kaligrafinin okutma amaçlı ama aynı zamanda hissetmeye

yönelik bir tarzda hazırlandığı anlaşılmaktadır. İngilizce “Sit” kelimesinde “S” harfi net olarak okunmasa da izleyici onu algı yoluyla tamamlamaktadır. Eserin rengi Thay’ın diğer eserlerinde olduğu gibi geleneksel bir anlayışla siyah olarak gerçekleştirilmiş ve kendi mühründeki kırmızı ile kontrast yaratılmıştır. Eser madde yönünden incelendiğinde: eserin şekli eserin geleneksel Çin kaligrafisi mürekkebi kullanılarak pirinç kâğıdı üzerine, uzak doğu fırça ve nefes tekniğiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Eser üzerinde Thay’ın imzasını taşıyan kırmızı mührü bulunmaktadır. Eserin boyutu, 15,875x22,86 cm dir.

Görsel 6. Thich Nhat Hanh, Otur (Sit), 2013, Pirinç kâğıdına kaligrafisi, 15,875x22,86cm

Arka yapı bakış açısıyla incelendiğinde eser, zaman olarak Zen Üstadı Thich Nhat Hanh tarafından 2013 yılında New York’ta abc evinde düzenlenen ABD Prömiyer Sergisinde gerçekleştirilmiştir. Eser nedensellik bakımından ele alındığında, eser insanı sadece oturmanın, aslında nefes almanın tadını çıkarma, böylece hayatta olduğunu hissetme düşüncesine götürme nedeniyle ortaya çıkmıştır. Eser ifade-anlam bakımından incelendiğinde, bireysel bir üslupla kaligrafilerini oluşturan, kendi duygu ve hislerini kaligrafisine aktaran Thay’a (2015, s.30-45) göre, hayatta olmak bir mucizedir ve insan orada derine bakarak, canlı olduğu gerçeğine dokunursa, asıl aydınlanmayı yaşar. Sürekli bir koşuşturma hali içinde olan insan şimdiki anda kalma ve yaşama farkındalığına ulaşabilmesi için önce durması gerekir. Çünkü insan durma yeteneği sayesinde gözlem yapabilir. İnsanın iç sesi çoğunlukla oturma, bir şeyler yap der fakat bunun tam tersinin daha yararlı olduğu deneyim edilmiştir. Net görebilmek için zaman zaman durmayı bilmek gerekir. İnsanoğlu ancak bunu yaşam biçimine dönüştürürse, yani acele etmeyi bırakırsa hayatta kalabilir. Thay’ın bu eseriyle izleyiciye aktarmak istediği bilgi ve his budur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yazar Watts'a (2000, s.26-27) göre zen pratiğinin temeli “evrendeki olayların ve canlıların çokluğunun ardında yalnızca tek bir enerji olduğu, sanatçının evrendeki bu enerjiyi iliklerde hissederek eserine dönüştürmesi”ne dayanmaktadır. Zen felsefesinde özellikle meditasyon ve bilinçli farkındalık önemli bir rol oynar. Şu anda kalarak yapılan her uygulama bilinçli farkındalıkla ilişkilendirilir. Çünkü tam burada ve şu anda bulunmayı sağlayan enerji, farkındalıktır. Durup, nefes almak, zihni sakinleştirir; insan ruhunda olup bitenlere ve çevreye farkındalıkla bakmayı sağlar.

Makale kapsamında Hsu Kwnag-han (Alok)'un, “Sadece Bu! Sadece Bu!”, “Zen Nedir” ve “Her Şeyi Kutlayın” isimli zen kaligrafleri ve Thich Nhat Hanh (Thay)'ın, “Nefes Al, Hayattasın”, “Barış Her Adımdadır” ve “Otur” temalı zen kaligrafleri, ön yapıda şekil, renk, madde ve boyut; arka yapıda zaman, ifade-anlam ve nedensellik doğrultusunda ele alınarak, incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ön yapı kategorisinde, her iki sanatçının da çalışmaya başlamadan önce çay seremonisi yaptığı; Alok'un dans ve sallanma aktiviteleri yaparak zihni boşalttıktan sonra uygulamaya başladığı görülmektedir. Thay'ın ise çay seremonisinden sonra mürekkebine bir miktar çay ekleyerek, nefes pratiği eşliğinde uygulama yaptığı görülmektedir. Alok zaman zaman eserlerini müzik eşliğinde icra etmekte ve müziğin ritmini eserlerine fırça darbeleriyle yansıttığı görülmektedir. Thay, renk kullanımında geleneksel bir tavır sergileyerek siyah sumi mürekkebi ile beraber uzak doğudaki siyah rengin karşıtı olarak kırmızı renkli mühür ile zıtlık yaratmaktadır.

Alok'un eserlerine arka yapı kategorisiyle bakıldığında kelimelerin gücünü kullanarak hislerini eserlerine yansıttığı; müziğin ritmini yavaşlayarak yakaladığı, insanın doğasına ve kendi içine dönerek, boşluğu bembeyaz bir alan yaratarak ifade ettiği anlaşılmaktadır. Thay'ın eserlerine arka yapı kategorisiyle bakıldığında, nefes alarak hayatta kalmanın, durarak ve bilinçli adım atarak ilerlemenin ve gözlem yapmanın önemini eserlerinde vurguladığı görülmektedir.

Bu araştırma sonucunda: şiir, müzik, çay seremonisi ve nefes meditasyonunun her zaman bir arada olduğu zen geleneğinde kaligrafinin de bir meditasyon yöntemi olduğu anlaşılmaktadır. Zen kaligrafisi şu anda kalarak bilinçli farkındalıkla bakmayı sağlamakta, dolayısıyla zihni sakinleştirmektedir. Bilinçli farkındalığa sahip insan acı çekme durumu içerisinde olsa dahi hayatın mucizelerini görerek yaşamın değerini anlayarak daha mutlu ve huzurlu olabilir. Bu durum hem kaligrafi sanatçısı hem de kaligrafi izleyicisi için geçerlidir. Çünkü sanatçı aktif olarak etkiyi yaşayan ve izleyici de ortaya çıkan kaligrafiden etkilenendir. Bu anlamda zen kaligrafisinin fiziksel, zihinsel ve ruhsal anlamdaki

faydaları göz önüne alındığında sanat formu olarak önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Boudonnat, L. ve Kushizaki, H. (2003). Trace of The Brush: The Art of Japanese Calligraphy. France: Editions du Seuil.

Farthing, S. (2020). Sanatın Tüm Öyküsü (G. Aldoğan, F. Candil Çulcu, Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Fischer, N. ve Moon, S. (2016). What Is Zen? Plain Talk for a Beginner's Mind. Boulder: Shambhala Publications.

Güvenç, B. (1980). Japon Kültürü. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Hsu, K.-H. ve Frantz, G. (2002). "About the Artist", Psychological Perspectives, 44(1), 5-7.

Holmes, S. W. ve Horioka, C. (1973). Zen Art For Meditation. Singapore: Tuttle Publishing.

Hartmann, N. (2024). Estetik. (T. Mengüşoğlu, Trans.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Landa, R. (2011). Graphic Design Solutions 4th ed. Boston: Wadsworth.

Phillips-Anderson, M. ve Phillips-Anderson, R. (2017). "Writing a love letter to your (perceived) enemy: Thích Nhat Hanh and the rhetoric of nonviolence", ESSACHESS-Journal for Communication Studies, 1(19), 73-90.

Shepherd, M. (2011). Learn World Calligraphy. New York: Watson-Guption Publications.

Thich, N. H. (1992). Peace is every step. New York: Bantam Books.

Thich, N. H. (2003). "What would Buddha do? An interview with Thich Nhat Hanh", U.S. Catholic Magazine, 12, 18-22.

Thich, N. H. (2015). The Way Out Is In: The Zen Calligraphy of Thich Nhat Hanh. London: Thames & Hudson.

Tunalı, İ. (2007). Estetik. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Uçar, T. F. (2016). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Watts, W. A. (2000). What is zen?. California: New World Library.

İNTERNET KAYNAKLARI

Cri (2011). Bin Yıllık Xuan Kağıdı. Web: <http://turkish.cri.cn/862/2011/10/16/162s135904.htm> adresinden 23.03.2024'de alınmıştır.

Gyatso, T. (2017). Zen with a Brush: A Zen Approach to Creativity. Web: <https://www.buddhistdoor.net/features/zen-with-a-brush-a-zen-approach-to-creativity/> adresinden 19.03.2024'de alınmıştır.

Hsu, K.-H. (2019). The Artist. Web: <https://www.zencalligraphy.com/Zen-Artist> adresinden 17.03.2024'de alınmıştır.

Hsu, K.-H. (2019). What is Zen?. Web: <https://www.zencalligraphy.com/page/1113/WahtlsZen> adresinden 17.03.2024'de alınmıştır.

Omega (2024). Alok Hsu Kwang-han. Web: <https://www.eomega.org/workshops/teachers/alok-hsu-kwang-han> adresinden 19.03.2024'de alınmıştır.

Plum Village. The Life Story of Thich Nhat Hanh. Web: <https://plumvillage.org/about/thich-nhat-hanh/biography> adresinden 26.03.2024'de alınmıştır.

Plum Village. Calligraphy. Web: <https://plumvillage.org/about/thich-nhat-hanh/biography> adresinden 26.03.2024'de alınmıştır.

Pu, Y. Calligraphy and Health.

Web: http://calligraphy-expo.com/en/participants/Yuan_Pu/calligraphy-and-health adresinden 22.03.2020'de alınmıştır.

Upaya Zen Center (2024). Zen: Beginner's Mind, What is Zen?. Web: <https://www.upaya.org/zen/> adresinden 16.03.2024'de alınmıştır.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1, 2, 3: Hsu Kwnag-han, <https://www.zencalligraphy.com/page/1113/WahtlsZen> adresinden erişilmiştir (Erişim tarihi: 17.03.2024)

Görsel 4: Thich Nhat Hanh, <https://picclick.com/Thich-Nhat-Hanh-Original-Calligraphy-204711769931.html> adresinden erişilmiştir (Erişim tarihi: 01.04.2024)

Görsel 5: Thich Nhat Hanh, <https://picclick.com/Zen-Master-Thich-Nhat-Hanh-Original-Calligraphy-Peace-186253327823.html> adresinden erişilmiştir (Erişim tarihi: 01.04.2024)

Görsel 6: Thich Nhat Hanh, <https://www.amazon.co.uk/Way-Out-Calligraphy-Thich-Nhat/dp/050011028X> adresinden erişilmiştir (Erişim tarihi: 01.04.2024)